

Bilaga 1.1

Insatser

Här nedan listas insatser tillhandahålla i staden i alfabetisk ordning. Nedan är en beskrivning av de insatser som framkommit under intervjuerna, både insatser som bedrivs som service och som bistånd. Vissa av dessa insatser har samtliga barn och unga i staden tillgång till medan vissa av insatserna bedrivs i en enskild stadsdelsförvaltning. Vilka insatser som bedrivs i respektive stadsdelsförvaltning redogörs för i rapporten under rubriken Kartläggning stadens öppenvård.

ABC

ABC¹ föräldraträffar riktar sig till alla föräldrar i Stockholm med barn tre till tolv år. I träffarna får föräldrar med sig insikter och konkreta tips som underlättar vardagen hemma. Under träffarna får deltagarna möjlighet att diskutera och dela erfarenheter med andra föräldrar. ABC består av fyra träffar som är två och en halv timme långa. Träffarna hålls på kvällstid i deltagarnas närområde och leds av utbildade gruppleddare. Träffarna handlar bland annat om hur föräldrar kan stärka barns självkänsla, främja relationer i familjen och hantera svåra situationer. Information och diskussion varvas med övningar och filmer. Syftet med ABC är att främja barns positiva utveckling genom att stärka relationen mellan föräldrar och barn. Utgångspunkter för utvecklingen har varit FN:s barnkonvention, forskning kring barn och föräldraskap samt en kartläggning av föräldrars behov.²

Anknytningsbaserad familjeterapi (ABFT)

I fokus för ABFT står kvaliteten på relationerna mellan familjemedlemmarna. Enligt de interpersonella teorier, som ligger till grund för modellen, kan relationen påverka förloppet vid nedstämdhet och självmordsfunderingar hos tonåringar i både positiv och negativ riktning. ABFT strävar efter att reparera skadade relationer och åter bygga upp ett känslomässigt skyddande, trygghetsbaserat förhållande mellan barn och föräldrar. ABFT har

---

¹ Alla barn i centrum.

² <http://www.allabarnicentrum.se>

utvecklats som en manualbaserad specifik metod för att behandla ungdomsdepression.³

ACT⁴

I ACT/Stressgrupper diskuteras vad som händer när någon blir stressad. Tanken är att deltagarna ska få med sig verktyg att hantera stressen. Stressen kommer att fortsätta vara där, men efter kursen ska man kunna bemöta den på ett mer adekvat sätt. Psykisk ohälsa bland unga ökar och detta är ett sätt att hitta verktyg för att hantera stress.⁵

Agera tillsammans (AT) och Mentorerna i våldsprevention (MVP)

AT är ett program för årskurs fyra med syfte att förebygga pojkars och mäns våld. Ett program som utarbetas utifrån samma kärnkomponenter som finns för MVP. Eleverna får ökade kunskaper kring våld, genus och tränas i att bli aktiva åskådare. Programmet innehåller sju lektioner med olika teman.⁶

MVP är ett program för årskurs sju till nio samt för gymnasiet med syfte att förebygga pojkars och mäns våld. Programmet består av sju tematiska lektioner, två timmar vardera. Lektionerna bygger på scenarion, reflektion och dialog för att uppfatta och förstå och hantera kränkningar och våld.⁷

MVP och AT är program för skolan. I båda programmen samverkar personal från skolan med personal från stadsdelsförvaltningarna som arbetar med barn och unga samt med polis. Skolverket har utvärderat MVP i Sverige och med försiktighet uttalat att MVP har potential att skapa en positiv utveckling. Eleverna på de medverkande skolorna uppmärksammar i högre utsträckning sitt eget och andras våldsbeteende. Under 2018 fortsätter implementeringen av MVP i staden för att förebygga våld.⁸

ART

ART⁹ är ett manualbaserat preventionsprogram för ungdomar som betar sig aggressivt. Insatsen utvecklades av amerikanska psykologer under 1980-talet och introducerades i Sverige under

---

³ Diamods, G., Diamonds G. och Levys, S (2015). Anknätningsbaserad familjeterapi för deprimerade ungdomar. Lund: Studentlitteratur.

⁴ Acceptance and Commitment Training.

⁵ www.stockholm.se

⁶ Information från Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning.

⁷ Information från Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning.

⁸ Stockholms stad (2018). Trygga barn och unga i Stockholm – stöd och skydd mot våld. Delrapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm.

⁹ Aggression replacement training.

slutet av 1990-talet. Målgruppen är ungdomar 12–20 år med betydande brister i sociala färdigheter, förmåga till ilskekontroll och moraliskt resonerande. Metoden utvecklades ursprungligen på en institution för pojkar dömda för våldsbrott. Insatsen syftar till att minska aggressivitet, öka sociala färdigheter och främja den moraliska utvecklingen hos ungdomarna. På längre sikt är syftet att förhindra att de återfaller i normbrytande beteende.¹⁰

Barnkraft

För föräldrar med psykisk ohälsa och deras barn sju till och med sjutton år. Barn och föräldrar går samtidigt i varsin grupp och pratar om de vardagsproblem som kan uppstå när en förälder mår psykiskt dåligt. Barnen är ofta oroliga för sina föräldrar och då kan det vara svårt att koncentrera sig på andra saker, till exempel att hänga med i skolan. Barnen kan också vara rädda för att föräldern ska göra sig själv illa. Syftet med gruppträffarna är att hjälpa barn och föräldrar att prata med varandra om den psykiska ohälsan.¹¹

Bekräftande samspel

Bekräftande samspel är en kurs för föräldrar med barn noll till arton år i syfte att öka den trygga relationen mellan föräldrar och barn. Kursen syftar till att minska konflikter och laddade situationer i vardagen för föräldrar och barn, till förmån för att öka känslan av att kunna nå och förstå varandra bättre i familjen och att öka känslan av gott samarbete. Kursen består av sex träffar, fem gruppträffar och en enskild träff. Mellan träffarna får föräldrarna en hemläxa att ta med sig och arbeta med i den direkta vardagen med barnen.¹²

BIFF¹³

En utbildning som riktar sig till föräldrar som har svårt att komma överens med varandra om vårdnad, boende och umgänge.¹⁴

BRA-samtal

BRA-samtal är en modell för att uppmärksamma anhöriga barns rättigheter. BRA-samtal syftar till att öka barnets delaktighet och handlingsutrymme genom att erbjuda information och stöd. På lång sikt är målsättningen att stärka barnets utveckling och att förebygga psykisk och fysisk ohälsa. BRA-samtal är samtal med barn sju till arton år som har en förälder eller annan vuxen omsorgsperson med missbruksproblem, psykisk sjukdom, psykisk- eller intellektuell

---

¹⁰ Metodguiden för socialt arbete. www.socialstyrelsen.se

¹¹ www.stockholm.se

¹² Folder Bekräftande samspel, Skarpnäcks stadsdelsförvaltning.

¹³ Barn i föräldrars fokus.

¹⁴ Information från Södermalms stadsdelsförvaltning.

funktionsnedsättning, en allvarlig fysisk sjukdom eller skada eller som avlider. BRA-samtal har ett tydligt rättighets- och delaktighetsperspektiv som innebär att det är centralt att barnet tillfrågas och får möjlighet att uttrycka sina egna frågor och behov.¹⁵

Circle of Security (COS)/ Trygghetscirkeln

COS är ett föräldrainterventionsprogram som bygger på en tradition av klinisk erfarenhet om föräldraskapets utmaningar och barns behov av sina föräldrars känslomässiga stöd. COS kallas på svenska trygghetscirkeln. Gemensamt för alla COS interventioner är att de förmedlar anknytningsteori på ett enkelt och lättfattligt sätt genom att nyckelbegrepp om barns behov återkommer i grafer, texter och filmer. Att olika kanaler används för att förmedla informationen underlättar mottagandet. En del föräldrar tar lättare in kunskapen om de får se exempel på hur det kan se ut i verkligheten, med hjälp av filmer. Föräldrarna stimuleras via olika kanaler till att reflektera över sig själva som föräldrar, över sina barns behov och de strategier de själva tillämpar för att stödja sina barn. Att förstå de egna hindren och se möjligheterna är den viktigaste vägen att nå målet till ett mer lyhört föräldraskap.¹⁶

Ett nytt vägval

Påverkansprogrammet Ett nytt vägval syftar till att förebygga och minska återfall i brott hos ungdomar i riskzon för kriminalitet. Målgruppen är ungdomar som riskerar att utveckla eller har utvecklat ett kriminellt beteende. Programmet är en efterföljare till det tidigare Vägvalet. En skillnad är att Ett nytt vägval ges till ungdomarna individuellt när det ges i öppenvård, och med föräldrarnas medverkan när det är möjligt. Deltagarna lär sig fakta om kriminalitet samt att upptäcka och utmana sina kriminella tankar. Ungdomen får upptäcka och utmana de tankemönster som bidrar till att kriminaliteten vidmakthålls. Ett nytt vägval innehåller 15–30 träffar som genomförs minst två gånger per vecka.¹⁷

YOLO

Programmet YOLO är en del av Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings arbete mot droger. Alla högstadieskolor inom stadsdelsförvaltningens område erbjuds att ta del av programmet som riktar sig till elever i årskurs sju. Programmet innehåller två timmar ihop med skolans personal. Information om droger och

---

¹⁵ <http://www.allmannabarnhuset.se/projekt/pagaende-projekt/bra-barns-ratt-som-anhoriga/>

¹⁶ www.folkhalsomyndigheten.se

¹⁷ Metodguiden för socialt arbete. www.socialstyrelsen.se

skolans betydelse som skyddsfaktor. Gruppsamtal med cirka fem elever och en vuxen.¹⁸ Samtalet grundar sig i en mall med frågor om hur det är att vara tonåring, vilka förväntningar ungdomar kan uppleva från olika håll och hur en förhåller sig till dessa. Gruppövning med två till tre elever som tillsammans i bild, film eller skrift uttrycker budskap till vuxna. Programmet innehåller även information till vårdnadshavare om cannabis och andra droger samt viktiga risk- och skyddsfaktorer. Vårdnadshavarna ges en presentation av elevernas grupparbetsuppgifter.¹⁹

Ersta Vändpunktens barnprogram

Ersta Vändpunktens barnprogram²⁰ riktar sig till barn som lever i familjer där någon är beroende av alkohol eller droger. Programmet är utvecklat för barn i åldrarna sju till tolv år och som lever med någon som har missbruks- eller beroendeproblem, men har också anpassats till andra typer av problem. Det finns en programversion för tonåringar som bygger på samma principer. Insatsen syftar till att ge kunskap, stöd och insikter som i framtiden kan hjälpa barnen att bryta ohälsosamma mönster, få ökad medvetenhet om sina egna behov och personliga gränser samt stärka självkänslan.²¹

I vändpunktens barnprogram träffas barn som växer upp i familjer med pågående missbruk eller i familjer där det tidigare funnits missbruk. Här får barnen veta att det inte är ensamma om sina upplevelser vilket ger stöd och skapar möjlighet till förändring.²² Tonårsprogrammet förmedlar ny och positiv kunskap genom föreläsningar, filmer, berättelser, lekar, övningar och samtal. Tonåringen får möjlighet att upptäcka att han eller hon inte är ensam med sina erfarenheter.²³

Familjebehandling

Familjesamtal och individuella samtal. Grunden för familjebehandling bygger på ett systemiskt och relationellt synsätt med ett fokus på helhet, nätverk och samspel, vilket innebär att i familjebehandling ses familjen och dess sociala nätverk som ett system där alla påverkar varandra. I familjebehandling fokuseras på familjen snarare än på barnet enskilt eller föräldrarna för sig. I

---

¹⁸ Fältassistent, pedagog eller elevvårdspersonal.

¹⁹ www.stockholm.se

²⁰ Programmet startade 1989 och metoden hämtades från USA och Minnesotamodellens program Children are people too. Metoden anpassades till svenska förhållanden och har sedan dess utvecklats vidare utifrån Ersta Vändpunktens erfarenheter.

²¹ <http://www.socialstyrelsen.se>, Metodguiden för socialt arbete.

²² <http://www.erstadiakoni.se>.

²³ <http://www.erstadiakoni.se>.

begreppet familjebehandling rymmer olika insatser. Behandlingen utförs av familjebehandlare. Exempel på insatser som bedrivs inom ramen för familjebehandling är; olika typer av strukturerade program,²⁴ personligt stöd, olika former av samtal, arbete med familjers nätverk; allt för att minska konflikter, förbättra relationer och kommunikation inom familjen. Målet med familjebehandling är att stödja familjen att utveckla sina egna resurser för att hantera det som familjen vill och behöver förändra. Syftet med behandlingen är att tillsammans med familjen uppnå en varaktig förändring som har barnets behov i centrum och kommer barnet tillgodo. Behandlingen kan bestå av samtal med hela familjen samt med olika familjekonstellationer där familjen ges möjlighet att se sina mönster tydligare och blir bättre på att kommunicera med varandra. Tillsammans med familjen utforskas styrkor och svårigheter med syfte att hitta vägar att påverka familjesituationen. Familjebehandling innebär arbete med relation, kommunikation, samspelsmönster och roller i familjen.²⁵

Förstärkt Komet

Förstärkt Komet för föräldrar är en vidareutveckling av Komet för föräldrar med barn tre till elva år. Insatsen riktar sig till föräldrar som av olika skäl behöver extra stöd för att genomföra en Kometkurs. Målgruppen är föräldrar som upplever att de ofta hamnar i konflikt med sitt barn och som samtidigt själva har svårigheter som hindrar dem att delta i vanlig Komet. Det kortsiktiga syftet är att öka föräldrarnas positiva samspel med sina barn och att förbättra deras förmåga att hantera vardagsproblem och konfliktsituationer. På så vis vill man minska risken för allvarigare beteendeproblem hos barnen på längre sikt.²⁶

Föräldraskap i Sverige

Föräldraskap i Sverige består av fem samhällsorienterade gruppträffar för utrikesfödda föräldrar som vill veta mer om att vara förälder i Sverige. Programmet vänder sig till nyanlända familjer och till familjer som varit i Sverige en längre tid men ännu inte integrerats i samhället och därmed riskerar att hamna i en utsatt situation. Föräldraträffarna följer en manual. Samhällsinformation och gruppdiskussioner varvas under träffarna och utgår från följande teman; att vara familj i Sverige och barnkonventionen, förskola och skola, att må bra som familj, skydd för barn och stöd

---

²⁴Beskrivning av strukturerade program finns längre fram i rapporten.

²⁵Information från intervjuer samt från broschyrer om familjebehandling från några av stadens öppenvårdsenheter.

²⁶www.socialstyrelsen.se. Metodguiden för socialt arbete.

till föräldrar samt att vara tonårsförälder. Barns rättigheter och jämställdhetsperspektivet genomsyrar träffarna.²⁷

Humlan

Humlan är en gruppverksamhet för barn till föräldrar med beroende eller psykisk ohälsa. Humlan vänder sig till barn mellan sju och arton år och har barn-, tonårs- och föräldragrupper. Barn- och tonårsgrupperna har upp till sex deltagare och träffas en gång i veckan upp till femton gånger. Föräldragrupperna är parallella.

Humlan är för barn- och ungdomar boende inom Farsta stadsdelsförvaltning. Om det finns platser över så tillfrågas närliggande stadsdelsförvaltningar.²⁸

Hedra

Förebyggande insats om normer och värderingar. Tillhandahålls i samarbete med skolorna, tre pass per termin och klass i årskurs åtta.²⁹

Intensiv hemmabaserad familjebehandling (IHF)

IHF är en manualbaserad behandlingsmetod som bygger på socialekologiska, salutogena, beteendeorienterade och familjesystemiska teorier. Målgruppen är familjer med dysfunktionella beteenden i form av konflikter i familjen, beteendeproblem, skolproblem, otillräcklig tillsyn eller låg omsorgsnivå i familjen. Syftet är att minska dysfunktionella beteenden och förbättra familjefunktioner.³⁰

KIBB

KIBB³¹ är en behandlingsmodell för familjer där fysisk barnmisshandel förekommit. KIBB bygger på att familjer i öppenvård, i grupp eller enskilt, får behandling i barn- respektive föräldragrupp. Behandlingen utförs av familjebehandlare och omfattar 16 tillfällen med en veckas intervall. Varje behandlingstillfälle har ett eller flera teman. Behandlingsteman för föräldragruppen är bland annat effekter av våld, hur våld påverkar barn, föräldrastategier i att hantera ilska, aktivt lyssnande och trygghetsplan. Exempel på behandlingsteman för barngrupp är, att uttrycka känslor och reducera ångest, coping för att hantera stress och samtal om upplevelser av våldet (traumaberättelser). Varje

---

²⁷ www.stockholm.se

²⁸ Information från Farsta stadsdelsförvaltning.

²⁹ Information från Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning. Origo är de som utbildar personalen i metodmaterialet.

³⁰ www.socialstyrelsen.se. Metodguiden för socialt arbete.

³¹ Kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel.

behandlingstillfälle avslutas gemensamt med barn, föräldrar och behandlare, för att integrera hur de kan träna nya färdigheter och strategier i praktiken.³²

För att KIBB ska kunna bedrivas krävs att det finns en berättelse från barnet om misshandel och att föräldern, åtminstone delvis, tillstår misshandeln. Metoden är utvärderad i Sverige med lovande resultat.³³

Komet

I Komet föräldragrupper får deltagarna lära sig nya sätt att samspela med barnen, för en bättre relation med mindre bråk. Komet vänder sig till föräldrar som har barn tre till elva år eller tolv till arton år som upplever att vardagen med barnet domineras av bråk och konflikter. Föräldern upplever att barnet är utagerande och att bråken är svåra att hantera på ett lugnt sätt. Föräldrarna träffas i grupp vid tio tillfällen och en individuell träff. Olika teman tas upp vid varje träff. Information och diskussion varvas med övningar och filmer.³⁴

Kontaktperson och kontaktfamilj

Insatsen kontaktperson för barn och unga syftar till att ge en vanlig mänsklig kontakt och god förebild för vardagslivet samt att bryta isolering. Insatsen kontaktfamilj syftar till att utöka barnet eller den unges nätverk och ge hen stöd och stimulans. Insatsen ska inte ersätta redan förekommande verksamheter eller gemenskap med anhöriga.³⁵

Kvalificerad kontaktperson

För vissa barn och unga räcker de vuxna runt barnet inte till eller finns inte tillhands. En kvalificerad kontaktperson kan då fylla en viktig funktion i att utveckla den unges sociala förmåga och påverka den unges beteende. Syftet med insatsen bör vara att förhindra en ogynnsam utveckling till följd av barnets eller den unges agerande. För barn och unga som begår brott bör behovet av en särskilt kvalificerad kontaktperson som regel övervägas. Åtgärden kan även ges i förebyggande syfte, det är tillräckligt att det finns ett behov av att motverka risken för ogynnsam utveckling av dessa beteenden för att insatsen ska kunna beviljas. Liksom när det gäller insatsen

---

³² www.allmannabarnhuset.se/temaomraden/projekt/kibb/

³³ Eriksson, M. Ersta Sköndal Bräcke högskola. Barn och våld: Fördjupningsstudie. Underlagsrapport. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm.

³⁴ <http://www.kometprogrammet.se>

³⁵ Stockholms stad, Socialförvaltningen (2015). Kontaktverksamhet enligt SoL, LSS och LVU Riktlinjer.

kontaktperson är avsikten med den särskilt kvalificerade kontaktpersonen att denne ska fungera som ett personligt stöd, vilket innebär att kontaktpersonen aktivt ska ingripa i olika svåra situationer som kan uppstå.³⁶

Lösningfokuserad hemmabaserad familjebehandling (LIHF)

LIHF är en manualbaserad insats som utgår från ett systemteoretiskt och lösninginriktat arbetssätt. LIHF är en intensiv insats som alternativ till placering, där målgruppen främst är barn och ungdomar mellan tolv och tjugo år med omfattande familjeproblematik. Behandlingen är manualstyrd i hänseende till ramar men inte behandlingsinnehåll. Behandlingsinnehållet utformar teamet tillsammans med familjen. Familjerna i insatsen har väldigt olika former av social problematik. Utgångspunkten är att varje familjemedlem får en egen behandlare i den intensiva behandlingen. Alla behandlare går in i varje familj, i varje uppdrag finns även en skolkontakt som teamet ansvarar för. Insatsen är sex till nio månader lång. Teamet använder löpande nätverksmöten med såväl det privata som det professionella nätverket.³⁷

Läslust

Läslust³⁸ är ett projekt för att stärka och främja barns läsande, med fokus på barn från socioekonomiskt missgynnade förhållanden för att öka lustläsandet hos barn mellan sju till tolv år. Läsningen är viktig för skolresultatet och skolresultatet är viktigt för livsutvecklingen. Socialtjänsten vill med projektet utveckla sitt förebyggande arbete och kulturförvaltningen vill utveckla metoder för att nå fler målgrupper. Övergripande mål är att barn ökar sin förmåga avseende läsning och höjer sin motivation och inställning till lärande så att studieresultaten ger dem behörighet till gymnasiestudier, att föräldrars förmåga stärks avseende att ge sitt barn stöd i sin läsutveckling och lust att läsa böcker samt att utveckla samverkan och nya arbetssätt i verksamheterna. Barn i åldern sju till tolv år ges möjlighet att läsa tillsammans med en vuxen, lässtödjare, två gånger i veckan under en termin enligt metoden. Läsningen genomförs på biblioteket eller i Familjens hus. Barnet läser skönlitterära böcker på rätt nivå för sin läsförmåga.³⁹

---

³⁶ Stockholms stad, Socialförvaltningen (2015). Kontaktverksamhet enligt SoL, LSS och LVU Riktlinjer.

³⁷ Information från Farsta samt Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltningar.

³⁸ Lästräning i Rinkeby. Projekt mellan åren 2018 till 2021 genom sociala investeringsfonden.

³⁹ Information från Eva-Britt Leander, utredare Socialförvaltningen.

Machofabriken

Machofabriken är ett metodmaterial för professionella som arbetar med unga mellan 13-25 år. Det är ett verktyg för ökad jämställdhet och för förebyggande arbete mot våld med fokus på hur sociala normer för maskulinitet kan ifrågasättas och förändras.⁴⁰

Marte meo

Marte meo är en form av samspelsbehandling som ska hjälpa föräldrar, lärare, och personal i vård och omsorg att stödja en positiv utveckling hos dem de ansvarar för. Behandlingen har använts i Sverige sedan 1990-talet. Metoden utvecklades från början för föräldrar till barn med neurologiska, kognitiva eller psykologiska svårigheter samt för yrkesgrupper som hade hand om dessa barn. Syftet med metoden är att hjälpa föräldrar, lärare och vårdare att stimulera och stödja en positiv utveckling hos barn, elever och patienter genom att ge dem verktyg för ett stödjande samspel i den dagliga samvaron.⁴¹

MBU

MBU⁴² är ett program för ungdomar med tio träffar som innehåller både teori och praktik. Ungdomarna får besöka polis, SL, brandstation, väktare med flera för att få veta mer om vad dessa yrken innebär och deras roll i samhället. Uniformsbärarna får i sin tur lära känna ungdomarna under kepsen och på så sätt bygga relationer och intresse för arbete inom dessa yrken.⁴³

MIM och Theraplay

MIM⁴⁴ och Theraplay är en anknytningsteoretiskt baserad samspelsmodell med syfte att stärka relationen mellan föräldrar och barn. MIM är en halvstrukturerad, videoinspelad samspelsbedömning mellan barn och respektive förälder som sedan ligger till grund för planering av Theraplay. Theraplay är en lekfull samspelsbehandling med syfte att möta och tillgodose grundläggande känslomässiga behov hos både barn och föräldrar. Det är en interaktiv barn- och föräldraterapi som inkluderar föräldern som aktiv deltagare. Behandlingsmodellen har sitt ursprung i USA och tillämpas i många länder.⁴⁵

---

⁴⁰ <http://www.machofabriken.se>

⁴¹ www.socialstyrelsen.se, Metodguiden för socialt arbete.

⁴² Människan bakom uniformen.

⁴³ Information från Spånga-Tensta samt Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltningar.

⁴⁴ Marschak Interaction Method.

⁴⁵ www.psykologforbundet.se

MST

MST⁴⁶ är en intensiv familjebaserad öppenvårdsinsats för familjer med ungdomar med allvarliga sociala, emotionella eller utagerande problem. Modellen utvecklades i USA under 1970-talet och har använts i Sverige sedan början av 2000-talet. MST utvecklades ursprungligen för familjer med kriminella ungdomar i åldrarna tolv till sjutton år som ett alternativ till placering utanför hemmet. Därefter har insatsen utvecklats för att passa nya målgrupper, exempelvis ungdomar med missbruksproblem och allvarliga psykiatriska problem. Insatsen syftar till att påverka de faktorer som antas bidra till den unges problem. Dessa faktorer kan finnas hos den unge själv, i familjen och på ungdomens och familjens sociala arenor. På längre sikt är syftet att minska och eliminera den unges problem.⁴⁷

Nätverksarbete

Många stadsdelsförvaltningar beskriver att de arbetar med Nätverksarbete.⁴⁸ Vilket till exempel kan innebära nätverksritningar, nätverksmöten, säkerhetsplaneringar samt SIP möten.

Nätverksmöte

Ett nätverksmöte är ett möte där personen/familjen det ska handla om bjuder in betydelsefulla personer från sitt eget nätverk. Ett nätverksmöte kan variera i storlek från några få personer till många. Genom ett nätverksmöte kan betydelsefulla personer i nätverket bli mer engagerade, få svar på sina frågor och gemensamt förstå hur de bäst kan vara till stöd. Vårt samhälle är i hög grad uppbyggt på mänskliga relationer. Vi ingår alla i ett sammanhang bestående av de människor som finns runt omkring oss. Alla människor kan drabbas av kriser och perioder i livet då en behöver extra mycket förståelse, stöd och hjälp. Nätverket kring en människa kan utgöra en ovärderlig resurs för förändring och nätverksmötet syftar till att tillvarata dessa möjligheter.⁴⁹

SIP⁵⁰

Ibland har ett barn, vuxen eller äldre person behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården. Då säger lagen att kommunen, landstinget och den enskilde ska upprätta en individuell plan, under förutsättning att den enskilde själv vill. Planen ska upprättas tillsammans med den enskilde och de personer

---

⁴⁶ Multisystemisk terapi.

⁴⁷ www.socialstyrelsen.se, Metodguiden för socialt arbete.

⁴⁸ Beskrivning av nätverksarbete finns längre fram i rapporten.

⁴⁹ <http://natverkskompaniet.se/startside/natverksmote/>.

⁵⁰ Samordnad individuell plan.

som han eller hon önskar ska delta. Syftet med planen är att barnet, den vuxne eller den äldre ska få den hjälp hen behöver och vill ta emot. Stockholms stad har tillsammans med beroendevård, psykiatri och andra kommuner i länet arbetat fram olika stöddokument för samverkan kring SIP. SIP regleras både i SoL⁵¹ och i HSL.⁵² Med socialtjänst avses insatser enligt SoL, LSS, LVU och lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Med hälso- och sjukvård menas även rehabilitering, habilitering och hjälpmedel.⁵³

Parenting Young Children (PYC)

PYC är ett hembaserat föräldrastödsprogram. Programmet passar för föräldrar som har små barn, noll till sju år. Under utbildningen lär man sig om vad barn behöver vid olika åldrar. PYC lär också ut barnsäkerhet och hur man kan leka med sitt barn. Programmet syftar till att stödja inläring och utveckling av föräldraförmågan hos personer med kognitiva svårigheter. Initialt utvecklades och anpassades programmet till föräldrar med intellektuella funktionsnedsättningar. Men modellen har även visat sig vara betydelsefull för andra målgrupper där det finns behov av ett konkret, individuellt och hembaserat föräldraskapsstöd, vilket stärker föräldrarnas samspel med och omvårdnad om sitt barn.⁵⁴

rePULSE

rePULSE är en välbeprövad arbetsmetod för impulskontroll och träning av sociala färdigheter. Genom att strukturerat kartlägga olika situationer och reflektera kring tankar och känslor som uppstår kan man lära känna sina egna reaktionsmönster och bli bättre rustad för att hantera liknande situationer. Med rePULSE får personer den kunskap och självkännedom som krävs för att ta kontroll över sina känslor och impulser.

Arbetet med rePULSE metoden är uppbyggt utifrån 10 individuella samtal där det tillsammans undersöks och identifieras vad som ligger bakom olika beteenden och känslor. Bristande impulskontroll kan visa sig på flera olika sätt. En person som har för lite impulskontroll kan vara utagerande med oförmåga att kontrollera sina impulsiva beteenden. En person som har för mycket impulskontroll kan istället vara inåtvänd och visa tecken på depressiva beteenden. Oavsett så kan rePULSE ge kunskap och möjlighet till förändring av beteendet.⁵⁵

⁵¹ 2 kap § 7 Socialtjänstlagen (SoL).

⁵² §3f Hälso- och sjukvårdslagen (HSL).

⁵³ <https://intranat.stockholm.se/Sidor/2014/9/Samordnad-individuell-plan-SIP/>.

⁵⁴ www.pyc.se

⁵⁵ <https://rePULSE.se/metoden-rePULSE/>

RoS

Programmet RoS⁵⁶ syftar till att hjälpa ungdomar att hitta sunda värderingar, tankemönster och normer kring sexualitet och könsroller. Målet är att skapa goda förebilder, väcka funderingar och tydliggöra vad som är tillåtet eller otillåtet för att tydligt skilja mellan frivillighet och tvång. Fältassistenter, skolor och lokalpolis träffar klasserna under sammanlagt tre träffar, en timme vardera. Tillsammans med klassen hålls olika värderingsövningar. De teman som diskuteras och jobbas med är: respekt, självbild, normkritiskt tänkande och gränsdragningar. Ungdomarna får i grupp arbeta med att gestalta begreppen bra-känsla, respekt, självrespekt samtycke, ömsesidighet och normer i bild, film eller skrift.⁵⁷

Samarbetssamtal

Samarbetssamtal kan vara en hjälp att stärka den gemensamma känslan och engagemanget i föräldraskapet, hantera oenighet i frågor som rör barnet eller ungdomen, träffa överenskommelse om barns boende efter en separation, klargöra rutiner kring barnet, hitta bra former för att kommunicera och informera varandra om hur barnet har det, rådgöra inför stora beslut som rör barnet eller ungdomen, samtala och hitta förhållningssätt till reaktioner hos barnet eller den unga som kan sättas i samband med separationen samt finna vägar när nya familjekonstellationer aktualiseras. Samarbetssamtal gällande det gemensamma föräldraskapet efter en separation är alltid avgiftsfria.⁵⁸

Skarpnäcksmodellen

Skarpnäcksmodellen⁵⁹ riktar sig till barn ett till tio år, samt till deras föräldrar, som är inskrivna på kommunal förskola eller skola. Det som erbjuds är utbildning och handledning till arbetsgrupper på förskola och skola, samt föräldraskapsstöd enskilt eller i grupp. De som arbetar i projektet är familjebehandlare, specialpedagoger, psykolog samt projektledare.⁶⁰

Skilda Världar

Gruppverksamhet för barn som har separerade föräldrar. Träffarna består av tio gånger och äger vanligtvis rum en gång i veckan och pågår två timmar, efter skoltid. Innan träffarna startar träffar ledarna varje barn enskilt tillsammans med en eller båda föräldrarna. I

---

⁵⁶ Respekt och självrespekt.

⁵⁷ Programmet är framtaget av Hägersten Liljeholmens stadsdelsförvaltning.

www.stockholm.se

⁵⁸ <http://www.stockholm.se/FamiljOmsorg/Stod-till-familj--barn/Familjeratt/Vardnad-boende-och-umgange/>.

⁵⁹ En integrerad förskole- och skolstödsenhet.

⁶⁰ Information från Skarpnäcks stadsdelsförvaltning.

gruppen får barnen dela med sig av tankar och upplevelser i samband med föräldrarnas skilsmässa.⁶¹

Skolsociala team

Skolsociala team skapar förutsättningar för ungas skolgång och framtid. Att säkerställa att barn når skolans kunskapsmål är en kraftfull åtgärd för att undvika utanförskap och kriminalitet. Skolprestationen är en faktor som går att påverka genom till exempel ett sammanhållet pedagogiskt och socialt stöd till eleven via Skolsociala team. Teamen jobbar tillsammans med eleven, föräldrarna, elevhälsan och personal vid skolan. Skola och utbildning som vägen ut ur utsatthet är ett återkommande resultat i forskning om utsatta barns långsiktiga utveckling. Under 2018 medverkar sju stadsdelsförvaltningar⁶² tillsammans med utbildningsförvaltningen och den aktuella skolan för att införa Skolsociala team. De skolsociala teamen består av skolsocionom som arbetar tvärprofessionellt tillsammans med elevhälsoteam och skolans personal.⁶³

Medverkan är frivilligt och eleven tillsammans med föräldrarna väljer om de vill ta emot stödet. Inledningsvis gör man en kartläggning av situationen och därefter tar man fram en handlingsplan för att stärka skolnärvaron och höja skolresultaten. Detta kan ske genom strukturerat studiestöd, studievägledning och föräldrastöd. Så långt det är möjligt utgår man från eleven och familjens önskemål. Skolsocionomerna träffar både eleven och föräldrarna regelbundet för att stämma av och vara ett stöd i kommunikationen med andra parter. En viktig del är att ge föräldrar stöd i att bli tryggare föräldrar i relation till skolan och skolpersonalen, och därmed ge barnet ett positivt stöd i studierna. Vid sidan av studierna arbetar teamet för att hitta meningsfulla fritidsaktiviteter som idrott eller kultur för eleven.⁶⁴

Sociala insatsgrupper (SIG)

Sociala insatsgrupper har startats upp för att motverka att unga utvecklar en kriminell livsstil. Insatsgrupperna riktas mot unga som befinner sig i riskzon för att utveckla en kriminell livsstil eller rekryteras till kriminella nätverk. Arbetet sker i samarbete mellan olika verksamheter som kan ge hjälp och stöd för en bättre framtid.

---

⁶¹ www.stockholm.se

⁶² Farsta, Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen och Spånga-Tensta.

⁶³ <https://intranat.stockholm.se/Nyheter/2018/2/12/Skolsociala-team-skapar-forutsattningar-for-ungas-skolgang-och-framtid/>

⁶⁴ <https://intranat.stockholm.se/Nyheter/2018/2/12/Skolsociala-team-skapar-forutsattningar-for-ungas-skolgang-och-framtid/>

Målgruppen för insatsen är 12-18 år samt 19-29 år. Sociala insatsgrupper genomförs på stadsdelsförvaltningslokal nivå och är en strukturerad samverkansform mellan socialtjänst, polis, skola och andra aktörer inom civilsamhället som samverkar för att stödja den unge att upphöra med kriminella handlingar.⁶⁵

Insatsen består av ett samlat och individanpassat stöd och utgår från vilka behov den unge har. För att personen ska få stödet behöver hen lämna sitt samtycke till att sekretessen bryts mellan de medverkande aktörerna. Därefter skapas en åtgärdsplan där individuella mål specificeras. I många fall har ungdomen haft kontakt med socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri och avslutat skolan direkt efter grundskola.⁶⁶

Stärkt tidigt stöd i samverkan (STIS)

Projektet STIS arbetar för att nå barn och föräldrar tidigt och främja goda uppväxtvillkor i stadsdelsförvaltningarna Farsta, Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Rinkeby-Kista, Skarpnäck, Skärholmen och Spånga-Tensta. Satsningen innefattar samverkan mellan barnavårdscentraler, barnmorskemottagningar, öppna förskolan och förebyggande socialtjänst och startades utifrån ett budgetuppdrag 2015 om att starta familjecentraler. Då detta inte rymdes inom landstinget ramar, valde stadsdelsförvaltningarna i ytterstaden i samarbete med socialförvaltningen att stärka det tidiga stödet, det vill säga det arbete som kommunen gör i en familjecentral samt öka samverkan med barn- och mödrahälsovården utifrån de förutsättningar som fanns. Projektet finansieras av stadens sociala investeringsfond och medel är beviljade under fyra år.

Stärkt tidigt stöd i samverkan innebär en förstärkning av det förebyggande sociala arbetet i ytterstadsstadsdelsförvaltningarna.⁶⁷

Satsningen innefattar insatser och strategier. Strategierna syftar till att tillgängliggöra stödet. De insatser som innefattas är råd- och stödsamtal, ett hembesök alt. hembesöksprogrammet, strukturerade generella föräldrastödsprogram samt öppna förskolan.⁶⁸

---

⁶⁵ <https://intranat.stockholm.se/Nyheter/2018/2/13/Sociala-insatsgrupper-for-att-motverka-att-unga-utvecklar-en-kriminell-livsstil/>.

⁶⁶ <https://intranat.stockholm.se/Nyheter/2018/2/13/Sociala-insatsgrupper-for-att-motverka-att-unga-utvecklar-en-kriminell-livsstil/>

⁶⁷ www.stockholm.se samt information från Marianne Gabrielsson, utvecklingsledare, socialförvaltningen.

⁶⁸ www.stockholm.se samt information från Marianne Gabrielsson, utvecklingsledare, socialförvaltningen.

I projektet identifieras förstagångsföräldrar och föräldrar som föder barn i Sverige för första gången och som behöver stöd i föräldrarollen.⁶⁹ Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning i samarbete med Rinkeby BVC har sedan 2013 arbetat med sex gemensamma hembesök för alla förstföderskor. Utvärderingen som följt arbetet genomfördes av Karolinska Institutet och slutrapporten visade mycket goda resultat. Det utökade hembesöksprogrammet har fortsatt i Rinkeby. Med start i september 2018 utökas hembesöksprogrammet till ytterligare fyra barnavårdscentraler i staden; Rågsved,⁷⁰ Hässelby Gård,⁷¹ Husby,⁷² samt Skärholmen.^{73 74}

Säkrare mammor och säkrare pappor

I Rinkeby-Kista finns ett program för mammor, Säkrare mammor och ett för pappor, Säkrare pappor. Programmet Säkrare mammor omfattar femton träffar, en gång i veckan. I programmet tas det upp hur mamman har det i sitt eget liv; uppväxt, relationer, egna erfarenheter av våld, separationer samt vad barnet behöver av mamman för att få goda möjligheter till en gynnsam utveckling, vad händer med ett barn som upplever våld, trakasserier och högljudda konflikter samt hur kan mamman göra annorlunda så att hon som mamma och hennes barn får det bra tillsammans. Programmet Säkrare pappor omfattar sju ton träffar, en gång i veckan. Programmet tar upp hur olika sätt att vara pappa påverkar ens barn, hur ens barns behov ser ut och hur barnen utvecklas i olika åldrar, hur ens hot- och våldsbeteende påverkar ens barn, hur ens relation till barnets mamma påverkar barnet samt hur en pappa just som pappa kan skapa en tryggare pappa-barn relation.⁷⁵

Trappan

Trappan är en modell för krissamtal med barn som upplevt våld i sin familj. Den utvecklades av Rädda Barnen i slutet av 1990-talet. Barnsamtalen utgör en del av socialtjänstens och organisationers större arbete med våldsutsatta familjer. En förutsättning för samtalen är att barnets trygghet och säkerhet beaktas. Målgruppen är barn från fyra år och uppåt, som bevittnat våld inom familjen. Syftet är att ge barnen möjlighet att berätta om och bearbeta sina upplevelser av våld, att göra det som hänt möjligt att prata om samt

---

⁶⁹ www.stockholm.se samt information från Marianne Gabrielsson, utvecklingsledare, socialförvaltningen.

⁷⁰ Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning.

⁷¹ Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning.

⁷² Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning.

⁷³ Skärholmens stadsdelsförvaltning.

⁷⁴ Information från Marianne Gabrielsson, utvecklingsledare, socialförvaltningen.

⁷⁵ Information från Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning.

begripligt, och därigenom minska risken för PTSD⁷⁶ och annan psykiatrisk problematik.⁷⁷

Tryggare barn

Tryggare barn riktar sig till föräldrar där det inkommit en orosanmälan kring våld. Innehållet ger verktyg för att stärka relationen mellan förälder och barn och minska risken för konflikter. Föräldern får också hjälp med att hantera egna känslor som ilska och stress. Kursen består av sex individuella träffar. Varje träff har ett bestämt innehåll som förälder och behandlare tillsammans går igenom. Det finns även möjlighet till uppföljning av träffarna och att behandlaren träffar barnet ett par gånger. Tryggare barn bygger på forskning om vilka metoder som fungerar för att förbättra relationen mellan förälder och barn. Kursen är en vidareutveckling av föräldrastödsprogrammet Komet. PLUS som ligger under Framtid Stockholm utbildar personal från stadsdelsförvaltningarna som sedan håller i Tryggare barn på respektive stadsdel.⁷⁸

Utväg Skaraborg – Stegen

Gruppbehandling enligt Utvägsmodellen, för barn som upplevt våld i nära relation. För att kunna stödja barnen i deras läkningsprocess går föräldrarna i en parallell grupp.⁷⁹

Vågen

Vågen är samtalsgrupper för barn och tonåringar. Vågen utgår från rädda barnens material ”När mamma eller pappa dricker”. I grupperna samtalas utifrån olika teman, improviseras och görs olika övningar. Syftet är att träffa andra som har det likadant, få kunskap om missbruk, tala om känslor, råd och stöd samt svar på frågor. Vågen riktar sig till barn mellan nio och tolv år samt unga mellan tretton och sexton år, varje grupp har plats för sex deltagare som träffas en gång per vecka i två timmar, efter skoltid, under en termin.⁸⁰

Älskade förbannade tonåring

Älskade förbannade tonåring vänder sig till alla föräldrar med barn som snart kommer in i tonåren eller som redan är i tonåren. Många föräldrar känner sig vilsna under denna period och tror ofta att när tonårstiden kommer har föräldrarna gjort sitt. Under tonårstiden är föräldrarna viktigare än någonsin. Tonårstiden är en period då

---

⁷⁶ Post traumatiskt stressyndrom.

⁷⁷ Metodguiden för socialt arbete. www.socialstyrelsen.se

⁷⁸ www.stockholm.se

⁷⁹ Information från Södermalms stadsdelsförvaltning.

⁸⁰ Information från Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning.

föräldrar kan fördjupa och stärka relationen till sitt barn. Syftet med träffarna är att stärka relationen mellan tonåring och föräldrar. Innehållet utgår från forskning om tonåringars utveckling. Under föräldraträffarna har föräldrar möjlighet att träffa andra tonårsföräldrar och dela erfarenheter. Träffarna består av fyra tillfällen. Varje tillfälle är två och en halv timme.⁸¹